

DE KOR

maandorgaan van
"BIOLOGIA MARITIMA"

Nederlandse Vereniging van
Zee-aquariumliefhebbers.

(Opgericht: 12 November 1939)

TIJDSCHRIFT VOOR ZEEBIOLOGIE

Jaargang no. 15, September 1965

Redactie H.A.v.Vlimmeren

Ridder van Doorne Jr.

Secretariaat: Postbus 189 Delft

Telefoon: 01730-35458

Contributie BM, incl. abonn.
op de KOR f 15,--

Redactieadres: Balistraat 96

Den Haag

Vaste Medewerkers:

Fam. Luteijn: Techn. Verzorging

Fam. Hinners &

Houtschild : Expeditie

IN DIT NUMMER o.a.

Wij bezochten Granville 154

Verstoord Evenwicht 156

Heremietkrabben 158

Bretagne 1964 160

Congres 1965 168

BOEK bespreking

AQUARIENHYGIENE

Dr. H. Wachtel

Franck'sche Verlagshandlung Kosmos Stuttgart 1963

13 x 19½ cm, 64 pag., 18 ill., f 6,35 (Serie Das Vivarium)

Om alle misverstand te voorkomen 'hygiene' heeft in de titel van dit boekje een heel andere inhoud, dan op ons laatste congres. Het gaat hier namelijk om de chemische hygiene vooral van het zoetwater-aquarium. Hoe men infecties en besmetting etc. vermindert staat er niet in. De inhoud zou kort geformuleerd kunnen worden als een antwoord op de vraag: "Hoe zorg ik er voor dat het water niet bederft?"

Het zee-aquarium wordt slechts hier en daar terzijde besproken. De stijl is zeer duidelijk en de tekeningen zijn zeer instructief. De vier foto's hebben geen zin, zelfs niet esthetisch. Helaas: de auteur komt weer aandragen met alle uitgekauwde bittertafel-aquaristiek. Nitraat is weer eens giftig, er moet weer leem in het bodemzand, de lichtsterkte neemt weer af met het kwadraat van de afstand enz. enz. Alles wat al duizenden malen werd beweerd zonder dat ooit ook iemand maar iets bewees of controleerde wordt hier nog eens herhaald. Het enige nieuws en tot daad aanzettende is een druijfilter met tegenstroom-aeratie, zoals dat bekend is in de waterzuiveringstechniek. Ik was dus wat teleurgesteld toen ik het uit had. Het merkwaardige is bovendien, dat Hückstedt in zijn "Aquarienchemie" in dezelfde reeks veel aanvalt, van wat hier beweerd wordt. De overlapping tussen beide boekjes is zo groot, dat al Hückstedt's boekje 10 bladzijden dikker was gemaakt, de heer Wachtel zich moeite en tijd had kunnen besparen.

Het boekje is duur, gezien de dikte en inhoud en lijkt me voor de meeste zee-aquariumhouders een overbodige luxe.

H.C.

IAS BUNTE AQUARIUM BUCH

Karsten Klingbeil

12 x 19 cm, 192 blz. 98 kl tek.

W. Bertelsmann Verlag, Gütersloh 1964 DM 8,80

Dit goede aquariumboekje behandelt zowel het zoet- als het zeewateraquarium. Hoe goed het ook gedaan is, het lijkt me voor een beginner een beetje verwarrend.

De auteur stelt allereerst dat aquariumhouden goed gedaan dient te worden. Het "doe het zelf" raadt hij af en komt aldus aan een prijs van ca. f 150,-- voor een ingericht aquarium van 60 x 30 x 30. Telt men daarbij de prijs van de vissen dan komt men tezamen op ongeveer f 200,--, voor onze begrippen nogal veel, maar ja wij Hollanders plegen nogal zuinig te zijn. Over prijzen gesproken, dit is het enige aquariumboek dat ik ken, dat richtprijzen geeft voor de diverse vissen.

Na de behandeling van de diverse soorten aquaria en hun bewoners bespreekt de schrijver de vissen afzonderlijk. Ook hierbij worden zeedieren (50 blz.) niet vergeten.

RvD

FISCHE UND NUTZTIERE DES MEERES

Dr. Karl Rühmer

26 x 18 cm., 256 pag., 106 afb 1 kaart (los) DM 44,--
Fischereiverlag Dr.-Ing. Karl Rühmer-Ebenhausen, 1954

Dit boek is geschreven in Duits, Engels en Frans.

Bij alle afbeeldingen is de naam in een groot aantal talen, waaronder nederlands opgenomen. Deze namen komen ook in de inhoudsopgave voor. De in natuurgetrouwe kleuren uitgevoerde platen zijn uitstekend geschikt voor determinatie en hebben bovendien een artistieke waarde.

Het boek bespreekt de zeedieren die voor de mens van belang zijn en beperkt zich hierbij zeker niet tot de vissen, want ook de zoogdieren, vogels e.d. komen aan de beurt evenals de schelp- en schaaldieren. Steeds wordt het dier gezien in het licht van de visserij en de deskundigheid op dit gebied van Dr. Rühmer staat er borg

van de redactie

Ja, U ziet het echt goed, DE KOR, althans het schrift, ziet er anders uit dan voorheen. Dit is de eerste KOR die uitgewerkt is op de nieuwe aanwinst, de eigen BM machine. Door de gezamenlijke giften van U, de leden van BM, is deze aanschaf mogelijk geweest. Ook was deze KOR in minder avonden klaar, dank zij de eigen machine en ook dank zij Mevr. Houpt die ons helpt bij het uittikken van de kopij. De tijdwinst die de redactie daardoor krijgt zal geheel worden ingezet om DE KOR nog verder te verbeteren.

Over tijdwinst gesproken: Het gebeurt meerdere malen per week dat de redactie wordt opgebeld om inlichtingen over de vereniging, contributiezaken, lidmaatschap, bestellen van cubit enz., kortom dus, zaken die de redactie eigenlijk niet aangaan en waarop de redactie ook vaak niet alle antwoorden kan verstrekken. U bespaart Uzelf en ons tijd indien U zich voor deze zaken direct tot het secretariaat wendt. Het secretariaat is sedert het begin van dit jaar te bereiken onder telefoonnummer 01730-35458. Heeft de secretaris het antwoord niet dan zal hij U in ieder geval op het juiste spoor kunnen helpen. Bij de vorige KOR is er helaas iets misgegaan. Er is vergeten om de grote kleurenplaat op de blanco pagina 135 in te plakken.

De kleurenplaat sluiten wij bij deze KOR bij met het verzoek om deze even in te plakken op die witte pagina. De volgende foto zullen wij weer voor U inplakken!

RvD/V1

Wij bezochten voor U...

AQUARIUM DU ROC - GRANVILLE

Het lijkt misschien een beetje overdreven als een zee-aquariumhouder in Bretagne nog eens enkele zee-aquaria gaat bekijken. Elke rockpool en elk plasje elk stukje rots en zandkust van Bretagne is op zichzelf een aquarium.

Niettemin loont het om de publieke aquaria in Normandïe en Bretagne te gaan bekijken. U krijgt daar de gelegenheid om de dieren rustig te observeren, U vindt beesten uit dieper water die de strandjutter zelden of nooit te zien krijgt, en vaak zien we nog wat aanverwant materiaal dat wel niet direct in een aquarium thuishoort maar toch zeker de moeite van het bekijken waard is.

Een typisch voorbeeld van een dergelijk publiek aquarium vinden we in Granville waar de heer Chatenier het Aquarium du Roc heeft ondergebracht in een modern gebouw dat op het uiterste puntje van de rots van Granville staat.

Het is zeker de moeite waard om op weg naar Bretagne dit Normandische plaatsje te bezoeken, niet alleen voor het aquarium maar ook voor de stad zelf en het strand en de rotsen in de omgeving zijn een bezoek zeker waard. Als we onze NF 1,50 toegang hebben betaald komen we in een zaal waarin we tevergeefs naar een zeebak zullen zoeken.

We vinden daar eerst een expositie van allerlei beroepsvangmateriaal, schelpen, soms in fantastische motieven gorngschikt. Sommigen vinden dit soort versiering fraai en het materiaal dat hier in Granville hangt is met zoveel zorg en gevoel voor vorm samengesteld dat het inderdaad moeilijk lelijk is te vinden.

We hebben staan genieten van prachtige oude platen en oorkonden op het gebied van de visserij en de geschiedenis van Granville en het was aardig dat men de moderne schilders gelegenheid had gegeven om hun visie op de huidige situatie ook ten toon te stellen.

Vervolgens zagen we een collectie tropische schelpen en wat fossielen. Men had zeker niet de pretentie om een complete afgeronde expositie te geven van een bepaald gebied of tijdperk. Men heeft slechts opvallend en representatief materiaal gebruikt om het publiek een algemene indruk van dit soort materiaal te geven.

Voorts zagen we een verzameling opgezette beesten waarbij het meest opvallende stuk werd uitgemaakt door een vitrine met 13 verschalings van een en dezelfde kreeft. Deze verschalings vonden plaats tussen 15.3.56 en 2.11.59. In die periode raakte het beest 1 keer 1 en 1 keer twee scharen kwijt. Voor de bezoekers werd door middel van de begeleidende tekst het verscalen en regenereren goed duidelijk gemaakt.

De opgezette vogels konden ons niet bekoren. Het was typisch rommelig amateurwerk.

Bijzonder mooi was een aantal "schilderijtjes" met gedroogde wieren. Deze waren in de vorige eeuw vervaardigd en het geduld dat de mensen in die tijd nog konden opbrengen dwingt onze bewondering af.

Na het bezichtigen van al deze voorwerpen zomen we dan eindelijk aan het echte aquariumgedeelte toe.

Dit was erg leuk ingericht. Met natuursteen had men grot nagebootst en in de wanden daarvan waren de bakken ondergebracht. In deze aquaria zagen we allerlei beesten die we in ondiep water maar ook in dieper water van de Bretonse kust kunnen aantreffen.

Zo zagen we een bak met een flink aantal kreeften en noordzeekrabben die ongeboeid vreedzaam tezamen leefden. Daarnaast een bak met 6 cm lange kabeljauwen, hetgeen iets is dat we maar zelden in een aquarium zien, want deze dieren zijn zwak en slecht bestand tegen transport. In een flinke bak had men precies al datgene had ondergebracht wat men in elke rock-pool ter plaatse kan

aantreffen.

De gezondheid van de dieren was in het algemeen goed. Een uitzondering daarop waren de dahlia's en de Sulcata's die er opvallend slecht bijstonden.

Een bakje vol met zeepaardjes was "verfraaid" met een miniatuurwrak op de bodem van de bak. Onbegrijpelijk dat men zoiets in een publiek aquarium kan doen!

Het fraaiste van het aquarium is een enorme platte bak van ca. 7 x 2 meter waarin een grote hoeveelheid vis is ondergebracht. We zagen er veel platvis, rog, haai, paling en heel erg veel poon. Vooral deze laatsten komen goed uit omdat ze veel zwemmen en we daardoor het beste zicht op de mooie kleuren hebben.

Vlak bij de uitgang vonden we in een bassin nog een komische zeehond die reeds drie jaar in gevangenschap een vrolijk levendje leidt. Z'n specialiteit was het opzettelijk natspatten van de bezoekers.

In de tuin zagen we nog wat watervogels en ten slotte een souvenirwinkel die nu eenmaal noodzakelijk is bij een publiek aquarium om tot een winstgevende balans te komen.

Op het ogenblik is men bezig met een uitbreiding zodat in de toekomst het aantal bakken dat nu ca. 30 bedraagt, nog kan worden uitgebreid.

H.A.v.Vlimmeren - Den Haag

Verstoord evenwicht

Sinds enige maanden groeit er op de bodem van ons aquarium aan stenen en schelpen een dicht kleed van moswier (*Bryopsis plumosa*). De olijfgroene plantjes, tot 10 cm hoog, staan te wuiven als een veld varens in de wind.

Verleden week sloten we het "pomploze tijdperk" af om overigens duistere redenen en werd er opnieuw een krachtige doorluchting aangebracht. Het aquarium had

toen ca. 4 maanden met een minimale doorluchting gefunctionneerd.

Nu is onze laatste blik 's avonds op het aquarium gericht, terwijl deze zee-in-glas eveneens de plaats is waar ik 's morgens lodderig tot mezelf kom alvorens tot handelen over te gaan. De kamer is dan nog schemerdonker, maar in het felle licht van de TL buizen is elke gedachte aan lang en lekker slapen spoedig verdreven.

De vijfde dag, dat het aquarium werd doorgelucht, was er 's avonds nog niets bijzonders te zien. De volgende morgen, toen de TL buizen aanpinkelden, wachtte mij een bijzonder schouwspel. Van alle Bryopsis plantjes, onverschillig hoe groot ze waren of waar ze stonden, waren de onderste 3 à 4 zijtakjes wit verkleurd, alsof ze plotseling waren gestorven (fig. 1.)

Gedurende vijf minuten zat ik mezelf af te vragen, wat

of er toch wel gebeurd kon zijn, toen er plotseling vanuit het Bryopsiswoud

groengrijze "rook"slierten omhoog kringelden, snel in aantal en omvang toenemend

zodat het geheel spoedig leek op een dennebos waar

een grote brand is uitgebroken. Het was wel duidelijk:

Het bos had gebloeid.

Na enige tijd was er aan de plantjes niets meer te zien,

het aquariumwater was licht-

groen. We hebben destijds hetzelfde verschijnsel bij darm-

wier gezien en in de groene

wolken de zoosporen gevonden. Ook hebben we wel eens

een Bryopsisplantje gezien met massa's zoosporen in

een zijtakje, maar een dergelijke massale uitbarsting maakten we nog nooit mee.

Ongetwijfeld is hier het licht de prikkel geweest, waar-

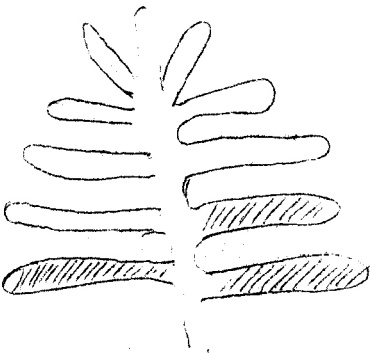

fig.

op de sporen zich hebben losgemaakt. Hoe dit is gegaan weten we niet. De sporen verlaten de takjes meestal door een of meer openingen in de wand (fig.2).

Zoeken de zoosporen misschien het licht op?

Of zou door de in de takjes optredende assimilatie in de takjes een volumetoe-

name ontstaan waardoor de inhoud wordt uitgedreven? Het feit, dat alle Bryopsis plantjes in het aquarium tegelijk rijp waren doet vermoeden dat er "iets"

in het water heeft gecirculeerd, wat het rijpingsproces in gang zette.

Dit kan natuurlijk een groeistof zijn maar ook heel goed een veranderd zuurstof-koolzuur evenwicht door het aanbrengen van ons pompje. Kortom, echt iets om over te bomen. Tussen haakjes: ik ben die ochtend op tijd op mijn werk verschenen.

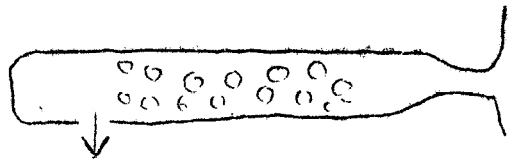

fig.2

A. Amir - Utrecht

Heremiet krabben

De heer B. Hazlett (Harvard University) vertoefde in 1962 en 1963 op het Caraïbisch Marien Biologisch Instituut te Curaçao teneinde een onderzoek in te stellen naar het sociale gedrag van heremietkrabben. Uit gegevens voor zijn dissertatie noteerde het jaarverslag 1962-63 van het Instituut de volgende interessante bevindingen.

Verschillende heremietkrabben worden soms in grote massa's bijeen aangetroffen. Hazlett kon aantonen dat deze krabben door de geur van soortgenoten worden aangetrokken. Daar komt geen sex bij te pas. Bij enkele soorten is deze onderlinge attractie bijzonder treffend, maar bij andere soorten is daarnaast een mechanisme

werkzaam, dat verhoedt dat de dieren te dicht op elkaar komen te zitten, Dit afstand-bewaren geschiedt door middel van imponeren: bij de nadering van een soortgenoot richt de krab zich op en heft zijn scharen omhoog. Degeen, die zich hierbij het meest impositant voordoet, hoeft zelf niet te wijken: de tegenstander dient voor hem te wijken. De ivoorwitte punten aan de top van de bruinrode scharen verhogen het imponerend effect. Indien deze punten met een verflaag worden afgedekt maakt de betrokken krab minder indruk en wordt door gelijk-grote dieren geattaqueerd, omdat hij zich volgens hen niet aan de regel houdt. Omgekeerd heeft de krab, die zijn witte schaarpunten kwijt is, niet dat zijn imponeren minder effectief is. De veilige afstand wordt dus niet langer bewaard en er breekt een gevecht uit.

Bij een ontmoeting 's nachts gaven de dieren elkaar een tik met hun scharen op carapax of huis. De krab, die de zwakste tik uitdeelt, moet wijken voor een soortgenoot met zwaardere slag.

Hazlett trachtte de conclusies, die hij uit zijn waarnemingen trok, steeds te verifiëren met experimenten, waarbij hij aan een krab een krabben-marionet als tegenstander gaf. Deze marionet kon hij allerlei bewegingen laten uitvoeren, hetgeen snel tot resultaten leidde.

Indien het een enkele maal tot een gevecht kwam tussen twee soortgenoten, eindigde dit vaak er mede, dat de sterkste de zwakste uit zijn huis trok. Nu is het bijzonder lastig een krab uit zijn huis te krijgen, want al trekt men nog zo, de krab laat zijn huis niet los. Om na te gaan hoe ze elkaar uit huis trekken, maakte Hazlett gebruik van perspex slakkenhuizen. Toen werd duidelijk zichtbaar hoe hun taktiek is: de ene krab trommelt met zijn eigen huis tegen het huis van de ander in een bepaaldrithme. Is de roffel zwaar genoeg, dan laten de staartpootjes, waarmee de ander zich in de slakkenhuis-spiraal vasthoudt, plotseling los en het slachtoffer laat zich uit zijn huis trekken. Door een kunstmatige roffel en gelijktijdig trekken krijgt men een krab inderdaad uit zijn huis.

BRETAGNE 1964

Onze vakantie Aug. '64 zou door Bretagne voeren. Dit jaar zouden we geen echte vangtocht maken. De ruimte in de auto en de opzet van de tocht lieten dit niet toe. Over de opzet kunnen we trouwens kort zijn: we besloten om via Normandië de Noordkust van Bretagne te bekijken en dan "verder te zien." Hiervoor was de maand Augustus beschikbaar.

We besloten om kleine trajecten te maken en deze vakantie vóór alles te benutten om uit te rusten. Dit nemen we ons elk jaar voor.

Aangezien er van het vangen van levende dieren niet veel kon komen, besloot ik om dit jaar een begin te maken met het aanleggen van een wierencollectie op Formaline, bedoeld als vergelijkings en studiemateriaal en ook bedoeld als begin van een "in kaart brengen" van de zo rijke Bretonse kusten.

Het zal U overigens niet verwonderen te horen, dat we het zuurstofflesje, de schepnetjes en plastic zakjes niet thuis hebben gelaten, evenmin als de duikmaskers en vinnen. Zonder deze laatste attributen is voor ons trouwens geen enkele tocht meer denkbaar, al voert deze tocht niet verder dan Hoek van Holland.

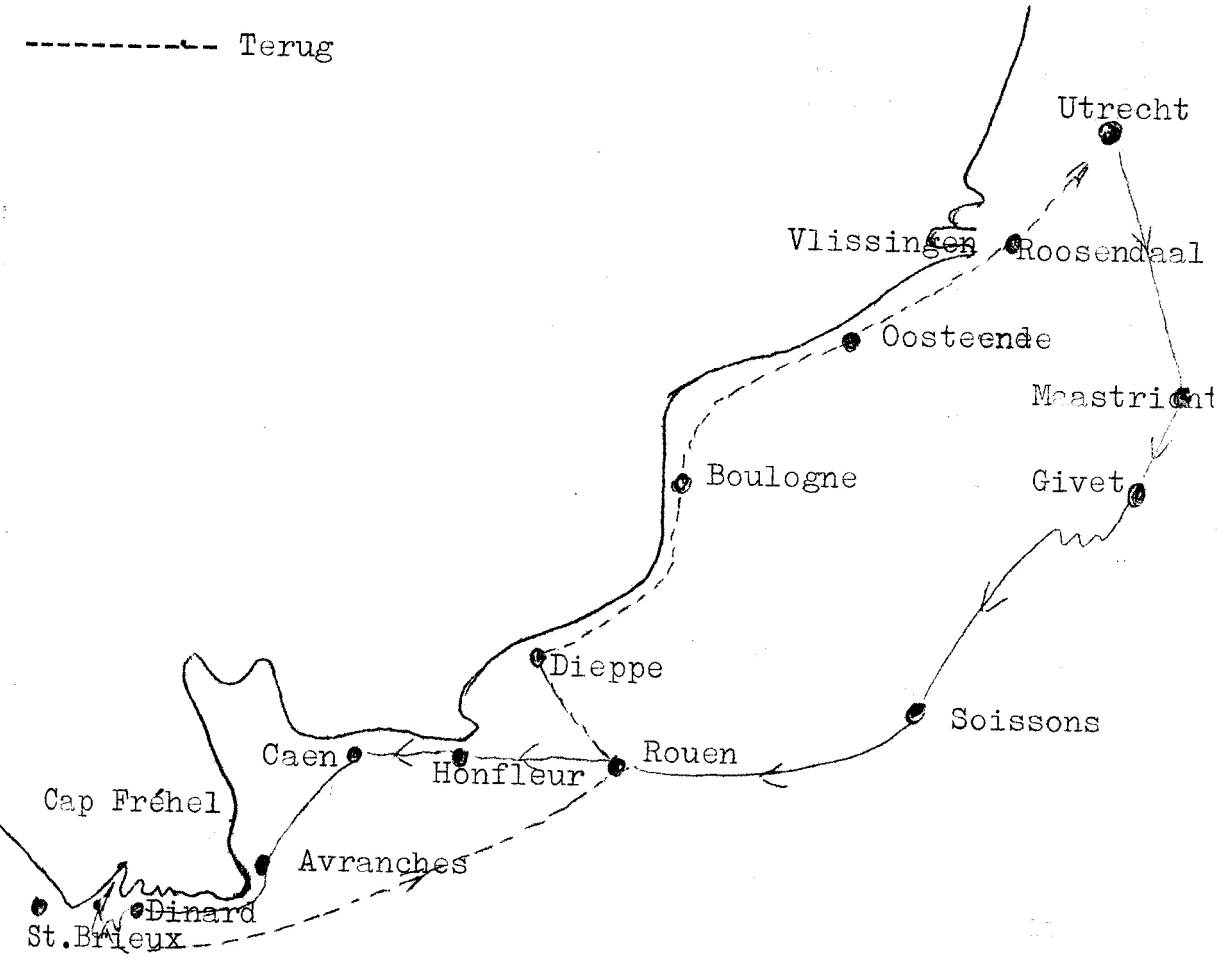
Voor de eerste maal hebben we ook de Pen EES gehanteerd voor "situatie-beschrijvingen". Deze 18-24 mm "halfkleinbeeldkamera", gevuld met Agfacolor CT 18, heeft ons opnieuw zijn waarde bewezen. De opnamen van rots-poeltjes enz. zijn weliswaar niet haarscherp en de korrel van deze relatief gevoelige kleurenfilm laat vele détails verdwijnen, maar als overzichten zijn de kleurendia's volkomen bevredigend.

We zijn van plan om onze opnameserie van poeltjes, genomen van + 70 cm afstand, in de toekomst voort te zetten.

"Amir" Route

———— Heen

- - - - - Terug

Camera en ballpoint hebben deze vakantie meer vastgelegd dan wiertjes en poeltjes. We zullen U gedeelten van ons journaal voorleggen, aangevuld waar dit nodig lijkt. De afspraak was: kamperen bij goed weer en anders overnachten in hotelletjes. We wisten tenslotte niet, dat Augustus zo'n prachtige maand zou worden!. Om U alvast een indruk te geven van de tocht, treft U bijgaand kaartje aan. Hier volgen de eerste stukken journaal:

- - - - -

Zondag 2-8-'64.

"Gehele dag met een kalm gangetje door de Ardennen, golvend land, graanvelden. Prachtige bossen, hellingen en weiljes, enkele km. vóór Rocroi. Aan grens was er geen interesse, de man die de paspoorten vroeg telde ze, telde vervolgens de neuzen. Gepicknickt op een afgang naar een bergwei met oud boerderijtje, vóór Huy.

3-8-'64.

Wegens motregentje snel ingepakt en om 10 uur vertrokken. Prettige wegen, weinig verkeer. Graanvelden, gehuchten. De enige gevaarlijke rijders zijn Belgen. Om 13 uur heerlijk gegeten in onopvallend Hotel l'Avenue te Soissons. Daarna genoten van omweg door de bossen van Compiègne, die ons bracht in Pierrefond, kasteel/uit de tijd van Orleans. 17.30 uur camping bij Shell benzinepomp in een kleine appelboomgaard, geurend naar het pas gemaaide gras.

4-8-64.

s'Morgens vroeg zon over de appelbomen, fris windje. Later warm, nog later: zeer warm. Half elf toen we vertrokken. Konden goed opschieten en deden dit. Rouaan vlot gepasseerd via rondweg, in de verte de kathedraal toegewijd. De Seine- hier een enorme rivier- overgestoken en langs de N 180 naar Pont Audemer-Honfleur.

Gegeten even voorbij Corneville, de eerste muscadet gedronken, een heerlijke, droge, tintelende wijn, met krachtig euforiserende werking.

Bij Toutainville Noordelijk de omweg genomen over Foulbec, waar we vanaf een heuveltje de zee zagen!.

Een pittoreske omweg met een mooi kasteeltje bij Montcourel.

Honfleur was een bijzonder aardig plaatsje met een haven waaraan mooie oude huizen in bonte verscheidenheid. Direct buiten Honfleur een camping, bij Vasouy een geasfalteerde weg naar zee en een enorm Normandisch strand. Het was nl. eb (+ 15.30). Een half uur later kwam de zee tot vóór de strandtent en zijn we opgebroken. Na het monstere van verschillende campings er een gevonden die naar onze zin was in de buitenwijken van Deauville, (camping Clairfontaine).

5-8-64.

De camping matig vol, fantasieloos maar met toilet en douche.

Om 10 uur gepakt en op pad in een laaiende zon. Langs de kust gereden, overal overvolle campings en stranden. Houlgate heeft een grappige haven aan de monding van de Dives.

Aan het eind van Cabourg, een vervelende industrie-stad vonden we een doodlopend wegje tot de afgang naar het brede Normandische strand. Het was een rijk strand: mensen harkten manden vol kokkels bijeen, er waren gaper-tjes, slijkschelpen, levende Portunus puber, de boze zwemkrab met de rode oogjes, strandkrabben, veel stukken hout met Kruisridder-zeepokken en het leuke krabje Galathea squamifera in vele maten, (met een speldekop tot mm. groot schild). Zandkokerwormpjes en weer de hoopjes en gaatjes van Arenicola marina.

Een dood pijlinktvisje en een meun.

We hebben aan het strand gelegen en gewandeld tot 16 uur, toen de snelweg naar Caen, daar verdwaald en via St. André en Feugerolles in de binnenwegen geraakt en daar een prachtig golvend landschap gezien met heuvels

waarop een panorama rondom mogelijk.

Nogmaals verdwaald en dit ontdekt bij Le Mesnil Auzouf. Buiten Montamy resoluut een binnenwegje ingereden en een boerderijtje gevonden, waar de boerin vriendelijk antwoordde op de vraag waar we mochten kamperen: waar U maar wilt!

Even later warme koemelk, verse eieren en ijskoud putwater. Kinderen in de wolken over tamme poes. Opmerking Tonnetje over de koe, waaruit hij melk zag komen: maar is die dan schoon van binnen?.

6-8-64.

Voldaan en uitgerust vertrokken van de boerderij, nadat de dichte mist, die ons bij het ontwaken begroette, een eind was opgetrokken.

Met een steeds brekende bewolking reden we de lange, rechte en sterk heuvelende weg af. Bij Sourdeval van de grote weg af, de aanbevolen route (B-weg) naar Avranches. Inderdaad de moeite waard. Een bochtige, smalle maar goede weg tussen valleitjes, langs hellingen met bos, boomgroepen en pittoreske boerderijtjes.

Avranches- enorme stad- tegen de heuvels gebouwd. Even een omweg naar Le Gue de l'Epine, waar in de nevelige verte de Mt. St. Michel zichtbaar was, deze wonderlijke punthoed, die tot Cancale zichtbaar is.

De Mont zelf: een gigantisch wagenpark en een stoet mensen, die zich door de nauwe straatjes omhoog perste. De oude Ramparts van de vesting- gemoderniseerd compleet met pisoir-, de kerk, het klooster. En overal opgelegd-artistieke restaurants en hoekjes.

Overal lopende, verrekijkende en kiekende mensen. Een enkel vermoeid paar op een bankje in het hooggelegen parkje.

Het uitzicht naar zee en aan de riviermonding van de Couesnon was indrukwekkend. Het was dieptepunt eb, grote witte zandvlakten en een enkel poeltje zover het oog reikte. En overal de zilte zeelucht met een snuffje visbederf.

De tocht langs de kust gaf veel aardigs te zien. Een hoogtepunt was wel het plaatsje Cancale, aan een schilder-

achtige baai. Touristisch druk, het vinden van een plaats op de camping bleek niet mogelijk.

De laatste campingbaas die we raadpleegden, wees in de richting van een klein wegje met de opmerking: "Als het voor één nachtje is, is daar plaats zat...daar vraagt niemand naar U...". Aangekomen, bleken 20 tent- en caravanbezitters van dit advies gebruik te hebben gemaakt.

7-8-64.

Na uitgebreid ontbijt en genieten van het mooie landschap in de zon, naar Rothéneuf, nadat het duidelijk was geworden, dat de gehele baai van Rothéneuf was drooggeval-
len. Hier enige oesterputten gezien.

In Rothéneuf een klein maar aardig opgezet aquarium.

Wanden beschilderd, leuke diorama's, knopen en visnet-
soorten.

In opzet was het aquarium een zaal, die tot galerij was gemaakt door een asymmetrisch middenstuk. Aardige briefkaarten met kleurenfoto's van de dieren á 0,50 NF. De dieren zelf waren in redelijke maar wat ondervoede toestand. De bakken kaal, matig verlicht. (Slechts één bak wat roodwiergroei, Antithamnion zo te zien). En opvallend geel water. Kennelijk een gesloten systeem met oud water.

Heerlijk zonneterrasje in de buurt. De rochers sculptés hebben we via enige voorhanden overzichtsfoto's afge-
keurd.

Rothéneuf gaat vrijwel direct over in Paramé, het vormt een villapark voor de notabelen, zo te zien.

St.Malo- een enorme stad, wijd, mooi gebouwd, helder en sympathiek. Het aquarium, gebouwd in de ramparts aan de zee-
kant, voor de terugweg bewaard. Naar huis opgebeld, alles wel.

In St. Malo weer aan het strand gaan liggen, na worsteling met de wind. Auto op de kade zichtbaar. Stekende zon afgewisseld met korte buitjes. Mooie wolkformaties. Tenslotte gevlucht voor donderbui, niet nadat we in de peeltjes de eerste wieren en beesten hebben gezien,:

Blennius galerita, Pal. elegans, de mooie steurkrab met de blauwe poctjes, Paardeanemoon, Wasroos, Broodspons enz. Bijna geen Patella's door activiteit van vele badgasten, gewapend met emmertje en mes. Na St. Malo het binnenland in vanwege de drukte op de zee-campings. Mooie heuvels. Bij La ville-es-nonais lans een weggetje naar la plage, waar we de bijzonder mooie estuaire van de Rance'ontdekten, alwaar gekampeerd.

8-8-64.

s'Morgens wisselend bewolkt maar toch nog met een droge tent opgeladen en om 11 uur weer op pad, niet nadat er aan de oever van de Rance enige buisjes met wierbeslag waren gevuld. Typische brakwaterflora zo te zien, darmwier, en blauwwieren.

Over de hoge boogbrug bij port St. Hubert over de Rance heen, het binnenland door, Pleslin Trigavou.

Leuke boerderijtjes, echt Bretons land met boomgroepjes, korenvelden en bouwland. Alles golvend en ietsje stoffig door de droogte. Alles kleinformat en afgezet met omgevallen prikkeldraad. De afzettingen in Bretagne lijken meer bedoeld om het eigendom af te palen dan om het te sluiten voor anderen. Iedereen loopt er door en kamperen is niets bijzonders hier.

In die gevallen, dat de eigenaar het niet wil hebben, staat er een bescheiden bordje met : Privé weg, niet kamperen. Men beroept zich daarbij niet op enig artikel.

Bijzonder mooi was het spitse schiereiland waarop het stadje St. Jacut de la Mer. Omgeving en stadje waren schilderachtig zonder "vertourist" te zijn.

Betrekkelijk weinig badgasten, veel ruimte.

De zilte vlakten, gevormd door de baai en het riviertje Guebriant, stonden vol paarse bloemen, bloeiend geel en wit. Eén tapijt waartussen slikken en kreekjes.

Tenslotte, rijdend lans de baie de Frénaye, kwamen we op het schiereiland Fréhel met de Cap Fréhel: een hooggelegen rotspunt waarop vuurtoren.

Het wijde land erboven een tapijt van dieppaarse heide, met daartussen gele brem, witte margrietten, klaver en vele andere bloemen.

Hoewel het weer wat regenachtig was met perioden blauw, was het landschap bijzonder mooi.

Hier hebben we voor het eerst de grillige woeste veldheid gezien van de Bretonse kust: steil vallend, coaraderd stollingsgesteente met korst-mossen (oranje, oker en zwart) en vetplanten.

Lage duintjes met helm en boven dit alles: de prachtigste wolkenluchten.

Ook de zee geeft hier een palet van kleuren: dan weer diepblauw met gifgroene strepen, dan weer alle mogelijke tinten brons en bruingroen. En altijd wel ergens witte kopjes boven een uitstekende rotsformatie in zee of langs de kust. We hebben hier nog geen lei-grijze zee gezien, of kleuren waarop de Noordzee ons zovast vergast.

Het strand onder Vieux Bourg (camping Les Sables d'Or). N.W. ten W. lopend, 280°, vrij steil vallend, Middelfijn zand, géén schelpen in de vloedlijn (W. wind) en geweldige aanspoelhoppen, bijna uitsluitend bestaande uit *Fucus vesiculosus* met een enkele sliert *Ascophyllum nodosum*.

Behalve de buizenwiertjes die op de *Ascophyllum* groeien, geen roodwiertjes gezien, sporadisch darmwier.

Mogelijk betreft het hier een gebied met sterke golfslag en sterke stroom.

wordt vervold

A.P. Amir, Utrecht.

BM CONGRES 1965

Elders in dit blad vindt U een bericht over het BM Congres 1965.

Degenen die regelmatig deze congressen bezoeken behoeven we niet meer aan te sporen om te komen. Was U er nog ooit? Kom eens kijken, het zal U zeker niet spijten.

CONGRES 1965.

Het jaarlijkse congres van BM staat weer voor de deur. Aan alle kanten wordt hard gewerkt om er een zo gevarieerd mogelijk geheel van te maken. Naast een aantrekkelijk filmprogramma hopen we U enkele interessante lezingen te bieden. Voorts bestaan er plannen voor een boeken-expositie en enkele kleine show-aquaria.

Het congres zal weer gehouden worden in het gebouw "Op Gouden Wieken" te Scheveningen en wel op Zaterdag 13 en Zondag 14 November a.s.

Dit jaar staat er iets geheel nieuws op het programma, waarvoor we Uw aller medewerking nodig hebben. Alle dia-bezitters in onze vereniging nodigen we namelijk uit om 5, naar hun eigen smaak mooiste of interessantste dia's mee te brengen. Uiteraard moeten de opnamen betrekking hebben op onze liefhebberij, b.v. het aquarium excursies, technische details, vorige congressen, onderwaterfoto's enz.

Dit zijn maar enkele suggesties; zoek eens in Uw collectie en breng wat mee, Uw medeleden zullen er graag naar kijken en wellicht gestimuleerd worden om ook op deze wijze hun liefhebberij te beleven.

Met de huidige ontwikkeling van prijzen zult U begrijpen dat een congres een zware belasting voor de club-kas van BM betekent. Er is daarom besloten om voortaan voor de congressen een vergoeding te vragen.

Voor het a.s. congres vragen wij van U een bijdrage van f 5,-- ter dekking van een gedeelte van de kosten. Binnenkort krijgt U een definitief programma thuisgestuurd compleet met aanmeldingsformulier. Ook zullen we weer proberen de leden die ver weg wonen bij Haagse BM leden onder te brengen.

Bij deze mededeling laten we het deze keer. In het volgende nummer van DE KOR meer hierover.

De Secretaris.

voor dat U een grote hoeveelheid van belangwekkende gegevens over al deze dieren ontvangt.

Telkens wordt besproken: grootte, vorm, verspreiding, voeding, voortplanting, biologische opmerkingen, vangst en gebruik.

Betreffende dit laatste punt is achterin nog een aantal speciale bladzijden besteed. Het enige negatieve dat we over dit boek moeten zeggen is dat we de prijs nogal hoog vinden.

Vl.

DIE ENTWICKLUNG DER LEBENDE WELT

Klaus Mampell

12½ x 20½ cm., 210 pag., geen afb.
Verlag C.H. Beck München, 1962

Over de problemen van de evolutie is reeds veel geschreven. Prof. Mampell benadert het probleem nu eens van een andere kant. Hij stelt dat een wezen evolueert naar zijn omstandigheden. Is de ideale vorm bereikt dan is elke mutatie weer een stap achteruit oftewel degeneratie. Zo stelt hij vast dat de mens één van de meest gedegenereerde wezens is op deze aarde, maar dat deze zelfde mens door zijn verstandelijke evolutie het voorbeeld is van . . . evolutie vermag. En met dat verstandelijke vermogen grijpt de mens in de rest van de levende wereld dusdanig in dat we van een kunstmatige evolutie kunnen spreken. De auteur geeft daar betreffende voorbeelden van. Voor de toekomst verwacht Prof. Mampell steeds langere mensen die steeds langer zullen leven (2 m lang en 100 jaar oud). De medische bemoeiingen zullen dan een ergere plaag vormen als nu vele ziektes zijn.

RvD

ABYSS

G.P. Idyll

396 pag., 15 x 22 cm., meer dan 100 aft., \$ 6,95
Thomas Y. Crowell, New York, 1964

Met het voortschrijden van het diepzee-onderzoek kunnen we de uitgave van boeken als Abyss meer en meer verwachten. En we zijn daar blij mee want in Abyss wordt de lezer

spelenderwijs vertrouwd gemaakt met de bijzondere dieren van de diepzee. Dieren die zo vreemd van vorm zijn dat we aan het bestaan blijven twijfelen ook al zien we ze met onze eigen ogen.

Vissen die vrijwel uitsluitend uit bek bestaan, scharlakenrode garnalen, licht spuitende inktvissen, vissen met hengel enzovoorts.

Dat folkloristische zeemonsters in werkelijkheid nog veel grotesker zijn als de mens zich ooit heeft kunnen voorstellen komt in dit boek duidelijk tot uitdrukking. De goede foto's en eenvoudige maar uitstekende zwart/wit tekeningen illustreren duidelijk wat voor bizarre dieren er in de netten van wetenschappelijke diepzeevissers terecht komen.

Dr. Idyll zal velen van onze lezers bekend zijn door zijn uitstekende artikelen in The National Geographic Magazine en Sea Frontiers.

VI.

HET DIERENRIJK

R. Will Burnett

10½ x 15½ cm., 145 pag., 400 ill.

J.M. Meulenhoff, Amsterdam f 4,90

In de reeks Meulenhoff Natuurgidsen komt dit boekje voor met als ondertitel "een inleiding tot het dierenrijk" en vormt daarmee tevens de inleiding tot een serie deeltjes waarin de verschillende diersoorten worden behandeld.

In kort bestek wordt behandeld het "hoe en waarom" van de verschillende, de werking van de organen, de voortplanting, de erfelijkheid en afstammingsleer.

RvD

LIEFDELEVEN IN HET DIERENRIJK

Herbert Wendt

18 x 24 cm., 242 pag., 34 pag., 28 foto's

Uitgeverij W. de Haan N.V. Zeist, 1964

Wie in oude boeken van 50 jaar geleden het onderwerp

"liefdeleven bij de dieren" doorleest zal vaak een glimlach moeilijk kunnen onderdrukken voor de voorzichtige manier waarop de schrijvers zich destijds wel moesten uitdrukken. De sexuele revolutie die in de afgelopen jaren heeft plaatsgevonden, de onderzoekingen van Freud, Kinsey en de Kronhausen's hebben voorgoed afgedaan met onredelijke preutsheid en daarvoor een verfrissende openhartigheid in de plaats gegeven.

Deze openhartigheid vinden we ook in dit boek terug. De schrijver leidt de lezers op leerzame wijze door de vele onderwerpen als parthogenese, homosexualiteit bij dieren, bevruchting etc.

Het boek fascineert van de eerste tot de laatste pagina en mag zeker worden betiteld als een zeer belangrijke aanwinst van onze biologische literatuur.

VI.

FISCHEN-FISCHEN DU MEIN VERGNUGEN

Herbert Hoover

12 x 19 cm., 94 blz. 45 afb.,
Albert Müller Verlag 1964.

Het doet een beetje vreemd aan de naam van een Amerikaanse president als schrijver van een Duitsboekje. Het gaat hier natuurlijk om een vertaling van een boekje dat enige tijd geleden in Amerika is verschenen. Herbert Hoover was bijna 90 toen hij dit boekje schreef. Een boekje waarin hij de rust en de vreugde beschrijft die hij bij het vissen beleeft, maar ook een boekje vol met spannende verhalen en grappige anekdotes. Je zou er zo zin in krijgen ook te gaan vissen (als we dat al niet deden!).

RvD

EXPLORING THE SECRETS OF THE SEA

William J. Cromie

300 pag., 14½x21½ cm., 80 afb., \$ 5,95
Prentice Hall Inc., N.J. 1962

De schrijver van dit boek heeft veel bekendheid gekregen door zijn functie van publiciteitschef bij het Mohole-

Project.

Behalve aan dit opzienbarende project heeft hij echter ook aan veel oceanografische expedities deelgenomen. Hij weet derhalve waarover hij schrijft.

In het boek vindt U een verzameling van allerlei gegevens betreffende de zee, oceanografie, biologie, zoologie en wat al niet.

Cromie vertelt over het gevarieerde werk van allerlei wetenschappelijke expedities aan de polen en op zee en geeft een beeld van de resultaten van de tot nu toe bereikte resultaten. Wellicht doordat hij te veel onderwerpen in een boek heeft willen proppen wordt zijn werk hier en daar enigszins onsamenvattend.

VI.

FUTTER FÜR VIVARIENTIERE

Willy Jocher

13½ x 19½ cm., 63 pag., 3 foto's 31 tek.

Kosmos, Franck'sche Verlagshandlung, 1965 DM 5,80

Weer een deeltje in de serie "Das Vivarium", ditmaal over het voedselprobleem. Het is prettig nu eens alle gebruikelijke en ongebruikelijke voedseldieren en -planten in één boekje verenigd te zien.

Ook het vangen en het voeren zelf wordt uitvoerig besproken. En waar mogelijk wordt ook het kweekvoorschrift voor eigen cultures verstrekt. Veel van de voedseldieren zouden zonder meer ook in onze zee-aquaria te voeren zijn. Ondanks de stevige prijs voor een klein boekje, toch aanbevolen voor iedereen.

RvD